

Posudek oponentky diplomové práce

Jméno diplomanta: Zdeněk Stejskal

Téma práce: Aplikace principu non-refoulement ve vztahu k národní bezpečnosti

Rozsah práce: 57 stran textu (148 313 znaků)

Datum odevzdání práce: prosinec 2021

1. Aktuálnost (novost) tématu

Autor si ke zpracování vybral téma, které je na první pohled již zpracované dost. Nejenže najdeme řadu publikací v cizích jazycích, ale téma bylo v mnoha kontextech řešeno i v České republice. Zároveň mu ale nebylo věnováno tolik pozornosti ve specifickém zaměření, které diplomant zvolil, tedy ve vzájemném vztahu tohoto principu a pojmu národní bezpečnost. Stejně tak vidím novost tématu v tom, že se oba pojmy vyvíjejí; předchozí zpracování tak neznamená ukončené zkoumání dané problematiky, ale jen určitého časového úseku, a její pochopení v tom rozsahu, jaké je možné v té které době. U principu non-refoulement kupříkladu vidíme v posledních letech posun v interpretaci, kterou činí Evropský soud pro lidská práva, a můžeme zvažovat, zda nebyla důvodem právě i otázka bezpečnosti států. Ježto národní bezpečnost, tedy druhý zkoumaný pojem, získává odlišný obsah v době, kdy je vystaven zkoušce, což v posledních letech a desetiletích byl. Je zajímavé sledovat (a diplomant to v práci činí) posun v judikatuře, který (ne)nastal poté, co se v mezinárodním právu (a v realitě, jejímž je právo odrazem) začalo věnovat více prostoru otázce terorismu, a srovnat jej s tím, jaký posun vidíme u otázek spojených s ochranou hranic států.

Téma bych proto hodnotila jako aktuální a nové v tom smyslu, že zpracováním takové jistě může být.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Téma je velmi náročné v tom smyslu, že autor musel přečíst a analyzovat větší množství primárních pramenů a zahraniční i domácí literatury. Zpracování také klade důraz na schopnost diplomanta kriticky hodnotit prameny, analyzovat je, srovnávat a vyvozovat z nich odůvodněné závěry. Musí projevit schopnost vlastního úsudku a při zpracování pramenů, z nichž vychází, si musí být vědom toho, že nemálo z nich je ovlivněno i osobními postoji těch, kdo je píše. Autor používá adekvátní metody, sám je zpočátku rozebírá. Možná by mě zajímalo, kdyby metodologii popsal nejen pojmy, ale i konkrétně tím, jak vypadal jeho postup, včetně jeho přemýšlení o tématu, zda jeho představy, s nimiž téma zpracovával, byly v průběhu potvrzeny.

Autor si v práci klade otázku: „Jak je při aplikaci principu non-refoulement zohledňována národní bezpečnost?“ To je zajímavá otázka. Směřuje nikoli pouze k teoretickému vymezení vztahu obou pojmů, ale přímo k aplikační praxi. Bylo by velmi zajímavé porovnat skutečnou praxi států (případně postupovat při výběru států, jejichž praxi hodnotíme, metodou, kterou je možné vědecky podpořit), ale je velmi zajímavé i to, pokud se díváme na činnost mezinárodněprávních (kvazi)soudních mechanismů.

3. Formální a systematické členění práce

Co se týče formální stránky, autor zpracovává téma na vysoké úrovni, využívá primárních i sekundárních pramenů z domácího i zahraničního prostředí. Výběr literatury považuji za velmi pěkný, umožňuje autorovi text dobře zpracovat. Práce s prameny je adekvátní, poznámkový aparát odpovídá záměru. Práce je zároveň psána čtivě a odborným jazykem. Osnova odpovídá záměru a sleduje potřebu zodpovědět výzkumnou otázku.

Z formálního hlediska diplomová práce jednoznačně splňuje kritéria kladená na tento druh vědecké studie.

4. Vyjádření k práci

Co se týče stránky obsahové, práce je členěna do úvodu, čtyř kapitol a závěru. Včleněn je obsah a seznam použité literatury, práci usnadňuje i seznam zkratk. Nechci více rozepisovat, co je obsahem jednotlivých částí, autor to sám činí v abstraktu. Jen si dovoluji krátké komentáře.

Je zřejmé, že autor přistoupil k tématu skutečně vědecky: v první kapitole uvádí výzkumnou otázku, metody, a i velmi důsledné vymezení jak toho, co hodlá zpracovat, tak i toho, čemu se věnovat nebude. Vymezení práce je důsledně do mezinárodního práva veřejného, což považuji za dobré; rozsah práce není velký a zpracování tak může jít opravdu do hloubky. Oceňuji také to, že si je diplomant vědom toho, že autoři knih a článků nebývají v problematice uprchlictví hodnotově neutrální (souhlasím kupříkladu s jeho hodnocením statě Lauterpachta a Betlehema). Absence neutrality sama o sobě nemusí být problematická, pokud si je ale autor svého postoje či východisek vědom a v práci je uvede. Vymezení principu non-refoulement je pro práci důležité, a jsem ráda, že se autor kriticky podíval na otázku obyčejového charakteru tohoto principu. K tomuto tématu bych se ráda vrátila u zkoušky, před časem jsem v jedné knize argumentovala ve prospěch obyčejového charakteru non-refoulement pouze v rozsahu mučení a je zřejmé, že autor s tímto není zcela spokojen, ráda bych proto o tématu diskutovala. Stejně tak je důležité vymezení pojmu národní bezpečnost, kde by autor nejspíš mohl jít ještě víc do hloubky a do historie, ale pro účely práce je uvedené vymezení postačující. Poměrně dlouho jsem přemýšlela o tom, zda je možné vytknout před závorku diplomatické záruky jako samostatné téma. Vidím jej jako jedno z témat, které krystalizuje kolem souhry obou zkoumaných pojmů (vedle vyhoštění), ale rozumím, že v úzkém vymezení, kde se k sobě vztahuje otázka navrácení osoby na straně jedné a národní bezpečnosti na straně druhé to asi takto samostatné téma je. Poslední kapitolu věnoval autor judikatuře ESLP, kde vystihl její vývoj. Tam je samo o sobě zajímavé téma diplomatických záruk, kde je v judikatuře vidět vývoj směrem k ochraně národní bezpečnosti, což ale autor nemusel zpracovávat (a navíc pracoval

s diplomovou prací, kde se tomuto tématu věnoval jiný autor). Vždy, když zpracovávanou judikaturu konkrétních států, přemýšlím, jak autor došel k tomu, že používá zrovna tyto rozsudky, jakou metodu použil. Vlastně bych i o této otázce ráda u obhajoby více diskutovala.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cíl práce považuji za splněný, výzkumnou otázku za zodpovězenou.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Autor práci zpracovával samostatně, pokud mohu soudit, tak to jistě není plagiát.
Logická stavba práce	Práce má logickou stavbu, kapitoly jsou vystavěny tak, aby zodpověděly výzkumnou otázku.
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Autor pracuje se zdroji v českém i dalších jazycích zcela adekvátně, cituje odpovídajícím způsobem.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Hloubka analýzy tématu je výborná.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Úpravu považuji za velmi dobrou.
Jazyková a stylistická úroveň	Jazyková a stylistická úroveň práce je velmi dobrá.

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Autora bych ráda požádala o diskusi k otázkám výše, zejména k rozsahu obyčejového ukotvení principu non-refoulement.

Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě	Práci doporučuji k obhajobě.
Navržený klasifikační stupeň	Práci hodnotím – s výhradou průběhu obhajoby – jako výbornou.

V Praze dne 25. 1. 2022

JUDr. Věra Honusková, Ph.D.